

УДК 657. 012

ІНСТИТУТ БАНКРУТСТВА В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ**Воротіна В.В.**, магістр права, здобувач, ПВНЗ «Європейський університет», м. Київ**Воротіна В. В. Інститут банкрутства в системі державного регулювання національної економіки.**

Стаття присвячена дослідженню інституту банкрутства як об'єкту державного управління в національній економіці в умовах глибоких ринкових трансформацій. В статті визначено, що практиці відомі наступні передбачені законодавством про банкрутство заходи з відновлення платоспроможності боржника: перепрофілювання виробництва; закриття нерентабельних виробництв; ліквідація дебіторської заборгованості; продаж частини майна; уступка частини майна; уступка прав вимоги: виконання зобов'язань боржника власником майна боржника – унітарного підприємства або третьою особою; продаж підприємства та інші способи відновлення платоспроможності. Вихід підприємства із зони банкрутства, як правило, неможливий без кардинальної реорганізації всіх бізнес-процесів. Така організаційна реформа одержала назву реінжинірингу. Це не означає, що реінжиніринг слід використовувати тільки на банкрутних підприємствах. Весь світ знаходиться сьогодні в умовах, коли підприємства для виживання на ринку і забезпечення конкурентоспроможності вимушені вносити зміни в господарську діяльність. В практиці і наукових дослідженнях все більше уваги стало почало відводитися званому «менеджменту змін». Концепція управління перетвореннями бізнесу торкається будь-яких змін в стратегії, виробництві, структурі і культурі як приватних, так і державних підприємств. «Менеджмент змін» включає в свою орбіту всі аспекти управління (організаційні, кадрові, комунікаційні, інформаційні).

Воротіна В. В. Інститут банкрутства в системі державного регулювання національної економіки.

Статья посвящена исследованию института банкротства как объекта государственного управления в национальной экономике в условиях глубоких рыночных трансформаций. В статье определено, что на практике известны следующие предусмотренные законодательством о банкротстве меры по восстановлению платежеспособности должника: перепрофилирование производства; закрытие нерентабельных производств, ликвидация дебиторской задолженности; продажа части имущества; уступка части имущества; уступка прав требования: исполнение обязательств должника собственником имущества должника - унитарного предприятия или третьим лицом; продажа предприятия и другие способы восстановления платежеспособности. Выход предприятия из зоны банкротства, как правило, невозможно без кардинальной реорганизации всех бизнес-процессов. Такая организационная реформа получила название реинжиниринга. Это не означает, что реинжиниринг следует использовать только на банкротных предприятиях. Весь мир находится сегодня в условиях, когда предприятия для выживания на рынке и обеспечения конкурентоспособности вынуждены вносить изменения в хозяйственную деятельность. В практике и научных исследованиях все больше внимания стало начато отводиться называемом «менеджмента изменений». Концепция управления преобразованиями бизнеса затрагивает любых изменений в стратегии, производстве, структуре и культуре как частных, так и государственных. «Менеджмент изменений» включает в свою орбиту все аспекты управления (организационные, кадровые, коммуникационные, информационные).

Vorotina V. Bankruptcy institute in the system of state regulation of the national economy.

The article is devoted to the research of the institute of public administration as a failure in the national economy in terms of deep market transformations. The article states that these practices are known under the law of bankruptcy measures to restore the solvency of the debtor conversion of production, closing unprofitable enterprises, the elimination of receivables, sale of assets, assignment of assets, assignment of rights: obligations of the debtor owns assets of the debtor - unitary enterprise or a third party, sale of businesses and other ways to restore solvency. Out of enterprise zones bankruptcy is usually not possible without a fundamental reorganization of all business processes. This organizational reform was named reengineering. This does not mean that reengineering should be used only by bankrupt enterprises. The whole world are now in a situation where the enterprises in order to survive in the market and competitiveness are forced to make changes in economic activity. In practice and research, more attention has been started discharged called "management of change". The concept of business transformation affects any changes in strategy, production, structure and culture of both private and public enterprises. "Change Management" includes in its orbit all aspects of management (organizational, personnel, communication, and information).

Постановка проблеми. В процесі поступового реформування української економіки посилюється увага до ефективного функціонування підприємств як фундаменту економічної стабільності країни. Одночасно відбувається й зміна форм власності більшості підприємств і створення на їх основі переважно підприємств

недержавної форми власності та формування нових підприємств. Недостатній досвід державного управління економічними процесами, регулювання господарського середовища в умовах ринкових відносин супроводжується значними складнощами в комплексному розвитку економіки [1].

Інституційні та економічні зрушення обумовили наростання неплатежів практично у всіх секторах економіки, простежується загальне падіння як обсягу отриманого суб'єктами господарювання прибутку, так й абсолютної чисельності прибуткових підприємств. Велика кількість підприємств опинилась за межею платоспроможності; дефіцит оборотних засобів, неможливість отримання додаткових інвестицій на розвиток бізнесу спричинили не тільки стагнацію цих підприємств, але й поширення кризи за ланцюгом контрагентів. Більшість суб'єктів господарювання є збитковими і якщо значна їх частина не стає банкрутом, то принаймні стоїть на межі банкрутства. Хвороба окремих підприємств перетворилась на епідемію в економіці та системі господарських взаємовідносин. У світовій практиці найбільш дієвим способом локалізації цієї хвороби є застосування інституту банкрутства. Використання такого механізму представляє собою обов'язковий компонент довготривалого процесу переходу до ринкової економіки та ефективного реформування підприємств.

Аналіз досліджень і публікацій. Економічну систему необхідно сприймати як сукупність елементів, що перебувають в тісному комплексному взаємозв'язку та взаємодії. В цій системі інститут банкрутства займає чільне місце. Адекватне його закріплення й застосування об'єктивно передбачають орієнтацію державного управління економікою: збереження суб'єктів господарювання, сприяння їх розвитку свідчать про намічання тенденцій до економічного зростання. Натомість, при ліквідації підприємств мають місце не тільки негативні економічні наслідки, але й істотні проблеми соціального характеру. Комплексно це відбувається як прояв безробіття, інфляції тощо, на поверхню випливають завдання соціально-економічної важливості, вирішення яких покладається виключно на державу.

Інститут банкрутства у ринковій економіці спроможний вирішити зазначені складнощі суспільного розвитку країни як в економічному, так і в соціальному вимірах. Держава безпосередньо може використовувати інститут банкрутства як засіб впливу на перебіг економічних процесів у країні та вирішення соціальних проблем. Інститут банкрутства як засіб економічного управління перебуває в руках двох суб'єктів регулювання економіки (ринку): держави та суб'єктів господарювання. Успіхи ринкових перетворень та господарські невдачі вирішальною мірою залежать від усвідомлення та цілеспрямованої діяльності суб'єктів підприємництва. Значною мірою механізм і міра впливу інституту банкрутства як економічного інституту (важеля) на перебіг господарських процесів в системі державного регулювання економіки повинні мати диференційований характер в умовах економіки з ринковими відносинами, а саме: не підривати підвалин підприємництва; не послаблювати потенціал ринку; сприяти економічному зростанню, здійснювати очищення економічної системи від паразитичних явищ і об'єктів та намагатись не ліквідувати в омані доброякісних, суспільно необхідних елементів.

Дослідженню проблемам інституту банкрутства у спеціальній науковій літературі відведено багато уваги. Теоретичними питаннями з інституційних позицій устрою економічної системи, державного регулювання економіки займалися такі вчені, В.Є. Воротін, А.С. Гальчинський, В.М. Геєць, В.В. Гребенников, Дж. К. Гелбрейт, В.В. Заліський, І.І. Лукінов, Д.С. Львов, С.В. Мочерний, І.В. Новикова, Д. Норт, В. Ойкен, А.Н. Олійник, Ю.Я. Ольсевич, А.Ф. Сажин, В.Г. Федоренко та ін. Слід зауважити, що в Україні відчувається значний дефіцит ґрунтовних досліджень інституту банкрутства. Значимість цієї проблематики, необхідність її вирішення зумовили вибір теми дисертаційного дослідження.

Викладення основного матеріалу. Інститут банкрутства є важливим і невід'ємним, еволюційне сформованим атрибутом ринкової економіки. Його основним покликанням і передумовами виникнення виступає необхідність врегулювання та узгодження інтересів суб'єктів господарської діяльності для задоволення їх майнових прав в системі економічних відносин з метою забезпечення сталого збалансованого розвитку економіки. Основна вимога до ефективного використання інституту банкрутства – його підвладність суспільству і підпорядкування державі як ієрархічно найвищому інституту суспільства створеним ним же і для самого себе, оскільки безконтрольне анархічне функціонування будь-якого інституту призводить до його абсолютної гегемонії. Таке твердження виходить з позицій саморегулювального ринку; тоді інститут банкрутства може перетворитися на самовільний засіб пригнічення економіки. Вказане означає про надання інституту банкрутства домінуючої ролі по відношенню до всієї соціально-економічної системи, що наносить шкоду суспільству, задаючи порушенням структури і пропорцій суспільного устрою протирічні напрямки розвитку.

Інститут банкрутства є комплексним теоретично-практичним поняттям. Основна його властивість – господарське середовище та економічні відносини суб'єктів господарювання, чим зумовлюється потреба розробки ефективних аналітичних розрахунків для визначення їх фінансово-майнового становища та виявлення ймовірності настання неплатоспроможності і банкрутства.

Прийняття в Україні першого Закону про банкрутство в 1992р. не дозволило зробити його ефективним і тільки в 1999р. впровадження чергового Закону намітило певні горизонти для використання цього інструменту. Досвід застосування національного законодавства про банкрутство показав, що має місце багато невирішених питань як в науковому, так і в практичному плані, які знижують ефективність функціонування інституту банкрутства. Особливість банкрутства в Україні полягає в тому, що зазвичай під його вплив підпадають великі й середні підприємства, тоді як в країнах з розвинутою ринковою економікою – переважно дрібні фірми. Вказана відмінність надає особливого значення реорганізаційним процедурам щодо

неплатоспроможних підприємств. Слід означити, що ринкова економіка об'єктивно, у класичному варіанті, зумовлює велику кількість економічних інститутів та широке розмаїття економічних відносин, які в сучасному світі набули довершених і найбільш складних форм. Привести їх до ладу спроможний тільки один найвпливовіший регулятор ринкової економіки – інститут банкрутства.

Банкрутство (від італійського bancarotta: banco – лавка, банк та rotto - зламаній) – означає неспроможність, відсутність засобів (грошових) у боржника (юридичної чи фізичної особи) і його відмова у зв'язку з нездатністю задовольняти матеріальні вимоги інших осіб сплачувати кредиторам за своїми борговими зобов'язаннями [2, с. 99]. Класичний варіант такої ситуації означає про ліквідацію боржника як самостійної економічної одиниці, хоча він не завжди міг бути суб'єктом підприємницької діяльності. В будь-якому разі його визначено як неплатоспроможну особу. Підставою появи інституту банкрутства є неплатоспроможність суб'єкта підприємництва у процесі здійснення господарської діяльності. Його практична реалізація забезпечена примусовою силою держави та законодавством. Отже, інститут банкрутства – це об'єктивно обумовлена господарським життям в умовах ринкових відносин сукупність правових норм, покликана регулювати економічні відносини між суб'єктами підприємницької діяльності з метою дотримання ними господарської дисципліни чи вимог ринку для забезпечення повного і своєчасного виконання їх боргових зобов'язань.

Попри негативне значення економічних криз та інституту банкрутства, можна виявити й їхню безспірну позитивну перевагу, яка проявляється насамперед у стимулюванні до новаторства, що базується на «міцному горішку» підприємництва Й. Шумпетера – інноваціях, або «творчому руйнуванні»; сьогодні це є досить поширеним у світі під назвою науково-дослідні та дослідно-конструкторські розробки (НДДКР) [3, с.95] (рис. 1).

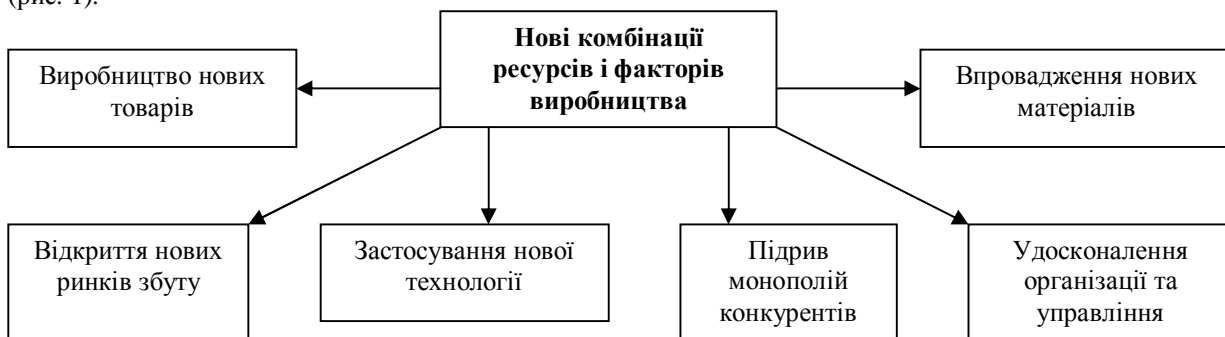

Рис. 1. Система інноваційних заходів підприємства

Інститут неплатоспроможності почав розвиватися насамперед як інститут торгового права, а суб'єктами законодавства про неспроможність були фізичні особи. Коли ж на зміну індивідуальним підприємцям прийшли об'єднання у вигляді торгових організацій, це законодавство почало поширюватись й на них. На сучасному етапі розвитку суспільства в умовах ринкових відносин виникають ситуації, коли окремі суб'єкти господарювання не здатні повністю і своєчасно виконувати взяті на себе зобов'язання. Для вирішення конфліктних проблем, пов'язаних з неплатоспроможністю суб'єктів господарської діяльності, існує інститут банкрутства. Як свідчить світова практика, банкрутство – неминуче явище будь-якого цивілізованого ринку, який використовує неспроможність як засобу перерозподілу капіталу та відображає об'єктивні процеси структурної перебудови економіки. Призначення інституту банкрутства обумовлене економічною природою підприємництва, яке постійно перебуває в стані невизначеності щодо досягнення кінцевих результатів та особливо пов'язане з ризиком втрат. Джерелом подібної невизначеності постають всі стадії економічного відтворення – від закупівель й постачання сировини, матеріалів і комплектуючих виробів тощо до виробництва та продажу готових товарів включно.

Інститут банкрутства є дієвим засобом держави в комплексі заходів управління економікою. В цьому плані доречно виділяти дії держави, спрямовані на регулювання та реформування економічної системи. Відповідно, призначення реформування полягає у здійсненні кола певних заходів та забезпеченні розвитку економіки, тоді як сутність регулювання зводиться до підтримки необхідного рівня стабільності функціонування економічної системи. Місце інституту банкрутства в системі державного регулювання економіки з ринковими відносинами пояснюється його здатністю до активізації економічної діяльності суб'єктів господарювання. Усвідомлення ними тієї небезпечної загрози, яку потенційно приховує в собі інститут банкрутства, змушує їх до впровадження в економічне життя раціональних та ефективних рішень, здійснення обдуманих і виважених вчинків, високопродуктивного використання всіх видів економічних ресурсів. Тобто, інститут банкрутства стимулює суб'єктів економічної діяльності як до заощадливого використання кожного виду економічного ресурсу, так і сприяє покращенню їх матеріальної бази та техніко-технологічного оснащення, інтенсифікації капіталовкладень й активізації інноваційної діяльності тощо. Це забезпечує стійкі конкурентні позиції господарського суб'єкта та зміцнює його становище на ринку. Таким чином проявляється одна із функцій інституту банкрутства – стимулююча.

Інша річ – регулююча функція інституту банкрутства. Механізм впливу інституту банкрутства на економічне життя з її допомогою проявляється через селективний природний відбір найсильніших суб'єктів господарювання з-поміж їх загальної чисельності. Це доволі жорстокий, проте справедливий закон господарського життя в умовах ринкової економіки. Сила може бути, як відомо, фізична і духовна

(інтелектуальна). Власне, лише найсильніші суб'єкти господарювання в інтелектуальному плані спроможні вижити у бурхливому економічному середовищі. Проблема зводиться до вміння господарюючого суб'єкта ефективно управляти своєю діяльністю з метою досягнення високопродуктивних результатів. Управління, звичайно, здійснюється економічними ресурсами, хоча це вже фізичні аспекти виміру сили суб'єкта господарювання. На підприємстві, як найбільш популярному представнику суб'єктів господарського світу, вони виглядають наступним чином: тип підприємства; форма власності; організаційно-правова форма; сфера і масштаби діяльності; величина капіталу; види, кількість та обсяги економічних ресурсів; робоча сила, управлінсько-виконавчий апарат тощо.

Остання функція інституту банкрутства – контрольна. Вона є логічним наслідком попередньої функції інституту банкрутства. Сфера її застосування і призначення полягає у відстеженні та сприянні дотримання суб'єктами економічних відносин господарської дисципліни в умовах економіки з ринковими відносинами. Невиконання суб'єктами господарювання вимог, що витікають чи диктуються обов'язками економічних взаємовідносин з іншими господарськими утвореннями, тягнуть за собою негативні наслідки, які створюють скрутні становища і перешкоджають здійсненню господарської діяльності, а в кінцевому підсумку можуть поставити перед вибором про доцільність їх подальшого функціонування. Зіткнення економічних інтересів суб'єктів господарювання відбувається в умовах конкуренції, де кожний намагається максимально ефективно задовольнити власні потреби і бажання.

Висновки. Таким чином інститут банкрутства є важливим і невід'ємним, еволюційне сформованим атрибутом ринкової економіки. Його основним покликанням і передумовами виникнення виступає необхідність врегулювання та узгодження інтересів суб'єктів господарювання для задоволення їх майнових прав в системі економічних відносин з метою забезпечення сталого збалансованого розвитку економіки. Головна вимога до ефективного використання інституту банкрутства – підвладність суспільству, підпорядкування як засобу управління соціально-економічною системою державі, оскільки безконтрольне функціонування призведе до його абсолютної гегемонії і перетворить на самовільний засіб пригнічення економіки. Інституту банкрутства властива домінуюча роль по відношенню до всієї соціально-економічної системи, що наносить шкоду суспільству, задаючи порушеннями структури і пропорцій суспільного устрою протирічні напрямки соціально-економічного розвитку. Об'єктивна потреба існування інституту банкрутства у ринковій економіці вимагає його адекватного застосування в системі господарських відносин як дієвого засобу регулювання національної економіки.

Список використаних джерел:

1. Воротін В.С. Макроекономічне регулювання в умовах глобальних ринкових трансформацій: Моногр. – К.: Вид-во УАДУ, 2002. – 392 с.
2. Закон України «Про введення мораторію на примусову реалізацію майна» №2864-III від 29.11.2001р.
3. Андрущак Є.М. Удосконалення інституту банкрутства / Є.М. Андрущак // Фінанси України. – 2011. – №9. – С. 29-36.

Ключові слова: інститут банкрутства, державне управління та регулювання, власність, майно.

Ключевые слова: институт банкротства, государственное управление и регулирование, собственность, имущество.

Keywords: bankruptcy, institute of public administration and regulation, ownership, property.

УДК 005.932 (477)

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЛОГІСТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В УКРАЇНІ

Пархасва Н. В., к.т.н., доцент кафедри маркетингу і комерційної справи, Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського, м. Донецьк

Колосова Б. В., аспірантка кафедри маркетингу і комерційної справи, Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського, м. Донецьк

Пархасва Н. В., Колосова Б. В. Проблеми та перспективи розвитку логістичної інфраструктури в Україні.

У статті розглянуто теоретичні засади розвитку логістичної інфраструктури. Досліджено сучасний стан та проблеми функціонування, а також перспективи розвитку логістики в Україні. Логістика розпорядженні сучасним інструментарієм, який успішно застосовується в світовому бізнесі для підвищення якості менеджменту фірм, що є одним з істотних чинників забезпечення їх конкурентоспроможного розвитку. Важливе значення для реалізації її потенціалу має створення сучасної логістичної інфраструктури. У сучасних умовах формування ринкових відносин та науково-технічної революції виникла потреба у формуванні та активній організації розвитку ринку логістики в Україні. Ринок логістичних послуг України перебуває на стадії